

رفتار محیط دوستانه گردشگران طبیعت محور: مورد تالاب بین المللی آلاگل

آرمان آخوندنژاد^۱، بی بی سارا داز^۲

تاریخ وصول: ۹۵/۹/۷ - تاریخ پذیرش: ۹۶/۲/۳۰

چکیده

گردشگری طبیعت محور یکی از گونه‌های مهم گردشگری است که در توسعه محیطی پایدار نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. یکی از بهترین روش‌های توسعه پایدار محیطی، تمرکز و بهبود رفتار محیط دوستانه گردشگران است. از این رو، این تحقیق به کاوش رفتار محیط دوستانه گردشگر پرداخت و نقش دلبستگی به مکان و رضایت گردشگر را بر آن به طور تجربی بررسی نمود. بدین منظور، ۲۸۶ گردشگر بومی که از تالاب بین المللی آلاگل بازدید نموده بودند با روش نمونه گیری در دسترس مورد پیمایش قرار گرفتند. با استفاده از مدل‌سازی معادله ساختاری از طریق نرم افزار لیزرل، نتایج تحقیق حاکی از اثرات مثبت و معنادار دلبستگی به مکان و رضایت گردشگر بر رفتار محیط دوستانه گردشگر بود. دلبستگی به مکان بر رضایت گردشگر نیز اثر مثبت و معنادار گذاشت.

واژگان کلیدی: دلبستگی به مقصد، رضایت گردشگر، رفتار محیط دوستانه، گردشگری طبیعت محور.

۱. کارشناس ارشد مدیریت جهانگردی، دانش آموخته دانشکده گردشگری، دانشگاه سمنان، (نویسنده مسئول)

arman.akhondnejad@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانش آموخته دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه محقق اردبیلی

مقدمه

گردشگری طبیعت محور به نوعی از گردشگری اشاره دارد که گردشگران به بازدید منابع و مناطق طبیعی می‌پردازند (آندرک^۱، ۲۰۰۹؛ لی^۲، ۲۰۱۳). این نوع از گردشگری بر جذابیت محیط زیست تأکید دارد (چیو و همکاران^۳، ۲۰۱۴) و در سرتاسر دنیا بسیار محبوب شده است زیرا که باعث افزایش منافع اقتصادی مرتبط با حفظ منابع طبیعی شده، به جامعه میزبان کمک کرده و موجب توسعه محیطی پایدار می‌شود (لی، ۲۰۱۳). مهم‌ترین جنبه اکوتوریسم، پایداری زیست محیطی است. هدف گردشگری پایدار، توسعه گردشگری با حفظ منابع مقصد برای نسل آینده است (دولنیکار و همکاران^۴، ۲۰۱۳).

کشور ایران با داشتن منابع و جاذبه‌های طبیعی فراوان (شاه حسینی، ۱۳۹۲) می‌تواند یکی از قطب‌های گردشگری طبیعت محور در دنیا باشد (منشی زاده و فلاحی، ۱۳۸۹). در کشور ایران نیز منابع طبیعی از اهمیت خاصی در توسعه پایدار برخوردار هستند (صابری و همکاران، ۱۳۹۲). مناطق تحت حفاظت بخش قابل توجهی از گردشگری طبیعت محور را به خود اختصاص داده‌اند و از این لحاظ، شمال ایران از قابلیت بالایی در جذب گردشگر برخوردار است (ضیایی و میرزایی، ۱۳۸۸). شمال ایران به عنوان گنجینه طبیعت گردی در ایران مطرح است و وجود مناطق بکر طبیعی و جاذبه‌های دیدنی، می‌تواند زمینه توسعه گردشگری پایدار را فراهم کند. یکی از منابع طبیعی بسیار زیبای شمال ایران، منطقه حفاظت شده تالاب آلاگل در استان گلستان است.

تردیدی نیست که با افزایش چشمگیر بازدیدها از زیست گاه‌های طبیعی که در جریان است، این مناطق بکر به مرور زمان و به تدریج کیفیت و زیبایی خود را از دست خواهند داد. از دهه ۱۹۷۰ تا کنون مشکلات و به تبع آن نگرانی‌های زیست محیطی افزایش چشمگیری داشته‌اند. اگر چه راه حل‌هایی برای این مشکلات وجود دارد، اما افراد نیز باید نقش فعالی در این فرایند داشته باشند و رفتار خود را با محیط سازگارتر سازند (محممت اغلو^۵، ۲۰۱۰). در حقیقت،

1 -Andereck

2 -Lee

3 -Chiu et al

4 -Dolnicar et al

5 -Mehmetoglu

بهترین راه برای افزایش پایداری زیست محیطی هدف قرار دادن گردشگران است. گردشگران با داشتن رفتاری محیط دوستانه در مکان مورد بازدید نقشی حیاتی در کاهش اثرات منفی بر محیط زیست بازی می کنند (جوان و دولنیکار^۱، ۲۰۱۶).

بنابراین، درک رفتار محیط دوستانه گردشگران و شناخت عوامل اثرگذار بر آن یک لازمه اساسی جهت رسیدن به توسعه پایدار در زمینه گردشگری طبیعت محور است. تحقیقات پیشین به طور تجربی نقش عواملی همچون دلبستگی به مکان (چنگ و همکاران^۲، ۲۰۱۳؛ رامکیسون و همکاران^۳، ۲۰۱۳؛ لی، ۲۰۱۱) و رضایت گردشگر (چیو و همکاران، ۲۰۱۴؛ رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳) در رفتار محیط دوستانه گردشگر را مورد کاوش قرار داده بودند. بر اساس این تحقیقات، تحقیق حاضر به بررسی اثرات دلبستگی به مکان و رضایت گردشگر بر رفتار محیط دوستانه گردشگر و نیز اثر دلبستگی به مکان بر رضایت گردشگر در زمینه گردشگری طبیعت محور پرداخت. به طور خاص، فرضیات تحقیق بدین شرح می باشند: (۱) دلبستگی به مقصد بر رضایت گردشگر اثر مثبت و معنادار می گذارد. (۲) دلبستگی به مقصد بر رفتار محیط دوستانه گردشگر اثر مثبت و معنادار می گذارد. (۳) رضایت گردشگر بر رفتار محیط دوستانه گردشگر اثر مثبت و معنادار می گذارد. نتایج این تحقیق می تواند به عنوان راهنمایی در امور برنامه ریزی و بازاریابی در جهت رسیدن به توسعه پایدار مورد استفاده مدیران جاذبه ها و مناطق طبیعی قرار بگیرد.

1 -Juvan & Dolnicar

2 -Cheng et al

3 -Ramkissoon et al

مرور ادبیات

دلبستگی به مقصد

دلبستگی به مکان یا احساس مکان به رابطه یک فرد با یک مکان اشاره دارد (چنگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳؛ لی، ۲۰۱۱) و شامل چهار نوع می‌باشد: اتکا، هویت، احساس و پیوند اجتماعی. اتکا به دلبستگی کارکردی به یک مکان و کیفیت آن مکان نسبت به سایر مکان‌ها اشاره می‌کند که به شدت تحت تأثیر خصوصیات فیزیکی مکان است. این نوع از دلبستگی زمانی رخ می‌دهد که شخص از یکتا بودن مکان آگاهی دارد و می‌داند که مکان می‌تواند تجربیات دلخواه را فراهم نماید. هویت، دلبستگی نمادین است که دلالت می‌کند به ادراکات و عقاید شخص که وی را به مکان ربط می‌دهد. احساس به عنوان پیوند عاطفی یک شخص با یک مکان تعریف شده است. پیوند اجتماعی به دلبستگی به یک مکان بر اساس ارتباطات اجتماعی اشاره دارد. بودن در یک مکان تجربه ای را فراهم می‌نماید که از ارتباطات اجتماعی نشأت می‌گیرد (رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳).

رابطه ای که افراد با یک مکان دارند بر رفتار آنان اثر می‌گذارد. افرادی که به یک مکان خاص دلبسته هستند تمایل بیشتری دارند تا از مکان راضی بوده و در آن مکان رفتاری مسئولانه تر داشته باشند. تحقیقات پیشین به طور تجربی دریافته‌اند که دلبستگی به مکان پیشین خوبی برای رفتار محیط دوستانه گردشگر است (چنگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ لی، ۲۰۱۱). رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) نیز دریافته‌اند که دلبستگی به مکان بر رضایت گردشگر و نیت رفتاری محیط دوستانه کم تلاش و پرتلاش اثر مثبت و معناداری داشت.

رضایت گردشگر

رضایت مفهومی شناختی-احساسی است. از نظر شناختی، رضایت به تفاوت میان انتظارات و عملکرد واقعی اشاره دارد. اگر عملکرد یک تجربه برابر با انتظارات یک فرد باشد و یا از آن‌ها فراتر رود رضایت رخ می‌دهد. از نظر احساسی، رضایت به احساسات مثبت اشاره می‌کند که یک تجربه در شخص ایجاد می‌کند (چیو و همکاران، ۲۰۱۴). رضایت از مکان زمانی رخ

می‌دهد که بازدید کننده بپندارد مکان نیازهای وی را برآورده ساخته و تجربیاتی پرشور و هیجان انگیز فراهم نماید (رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳).

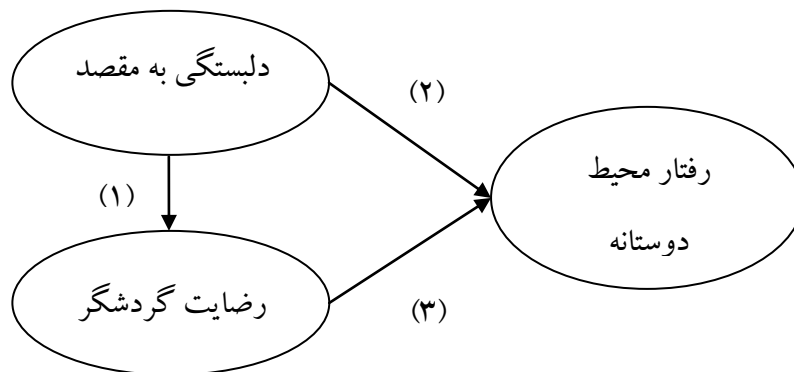
رضایت گردشگران در فرایند تصمیم گیری آنان نقش بسزایی دارد (شاه حسینی، ۱۳۹۲). این امر مورد تأیید است که افرادی که از یک مکان راضی هستند نگرش‌های مثبتی به آن مکان دارند (چیو و همکاران، ۲۰۱۴) و نسبت به آن مکان مسئول‌تر هستند (چیو و همکاران، ۲۰۱۴؛ رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳). به طور مثال، رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) به طور تجربی نتیجه گیری کردند رضایت گردشگر بر نیت رفتاری محیط دوستانه کم تلاش اثر مثبت و معناداری داشت. چیو و همکاران (۲۰۱۴) نیز دریافتند که رضایت گردشگر عامل تعیین کننده‌ای در رفتار مسئولانه زیست محیطی بود.

رفتار محیط دوستانه

رفتار محیط دوستانه، رفتار پایدار محیطی یا رفتار مسئولانه محیطی به رفتاری اطلاق می‌شود که اثرات منفی بر محیط نداشته باشد و حتی ممکن است به محیط منفعت برساند (فاضلی و جعفر صالحی، ۱۳۹۲؛ لی، ۲۰۱۳). این رفتار موجب استفاده پایدار از محیط زیست می‌شود (رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳؛ لی، ۲۰۱۱). این رفتار بازتابی از نگرانی‌ها نسبت به محیط زیست و روش‌های خطاب دادن موضوعات و مشکلات زیست محیطی می‌باشد (چنگ و همکاران، ۲۰۱۳). رفتار محیط دوستانه گردشگران لازمه و ضرورتی جهت رسیدن به پایداری و موفقیت مناطق طبیعی است از آن جایی که محیط زیست تحت تأثیر اثرات زیان بار نشأت گرفته از افزایش بازدیدها است (رامکیسون و همکاران، ۲۰۱۳).

مدل مفهومی تحقیق

شکل (۱) چهارچوب مفهومی این تحقیق را نشان می‌دهد:

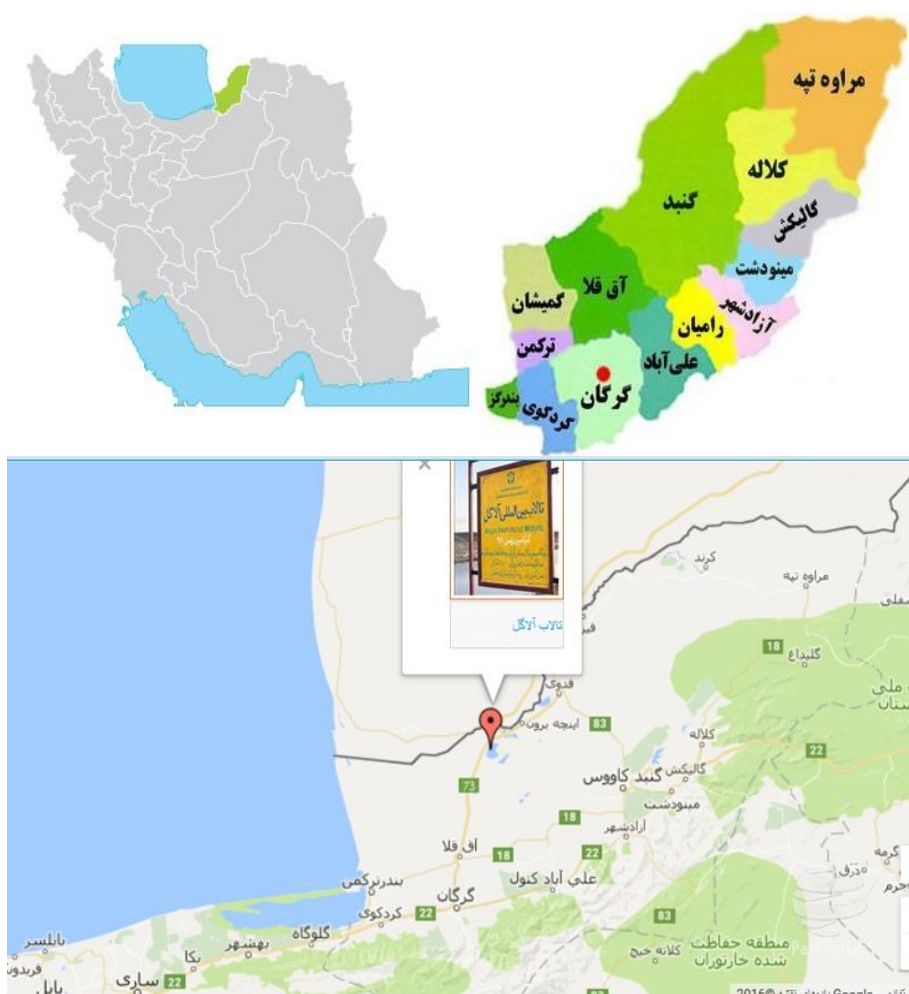

شکل (۱): مدل مفهومی تحقیق

معرفی محدوده مورد تحقیق

تالاب آلاگل با فاصله حدود ۷۵ کیلومتر از شهرستان گنبد کاووس، در چند کیلومتری مرز ایران و ترکمنستان و در مرکز شوره زار بزرگ ترکمن صحرا واقع شده است (شکل ۲). این تالاب یک دریاچه آب شور و بزرگترین دریاچه استان گلستان است. مجموعه سه تالاب آلاگل، آلاگل و آجی گل به عنوان تالاب‌های بین‌المللی از سال ۱۳۴۹ به ثبت رسیده‌اند و تحت حفاظت سازمان محیط زیست هستند. به دلیل شوری، پرورش ماهیان آب شور زی دریای خزر به ویژه ماهی سفید و کپور در این تالاب‌ها رونق دارد. همچنین، این تالاب‌ها زیستگاه مناسبی برای پرندگان آبی و کنار آبی مهاجر به شمار می‌روند و جزو جاذبه‌های مهم گردشگری استان گلستان و منطقه ترکمن صحرا هستند که سالانه طبیعت گردان و گردشگران زیادی را به خود جذب می‌کنند.

جهت رسیدن به این تالاب‌های زیبا و ارزشمند، باید مسیر ۸۰ کیلومتری شهر گنبد کاووس تا بخش مرزی داشلی برون در شمال این شهرستان را طی کرد که در این مسیر زیبا می‌توان شاهد طبیعت زیبای شقایق‌ها و گندم زارها در فصل رویش و زندگی شتران در دشت ترکمن صحرا بود.

شکل (۲): نقشه موقعیت تالاب آلاگل در استان گلستان، ایران

روش تحقیق

این تحقیق در تابستان سال ۱۳۹۵ در تالاب آلاگل انجام شد. گردشگران بومی که از این تالاب بازدید نموده بودند مورد پیمایش قرار گرفتند. روش نمونه گیری مورد استفاده در این تحقیق، روش نمونه گیری در دسترس بود. تحت نظریه توزیع نرمال، حجم نمونه باید حداقل ۱۰ برابر تعداد پارامترهای آزاد باشد (وییرا، ۲۰۱۱). از آن جایی که این تحقیق دارای ۱۵ پارامترهای

آزاد است، حداقل حجم نمونه ۱۵۰ می‌باشد. بدین منظور، ۳۲۰ پرسشنامه میان گردشگران پخش شد که از این تعداد، ۳۰۴ عدد برگشت داده شدند. با توجه به این که ۱۸ پرسشنامه به طور کامل تکمیل نشده بودند، این تعداد نادیده گرفته شدند و در نهایت تعداد ۲۸۶ پرسشنامه جهت تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفتند که حاکی از نرخ پاسخ موثر ۸۹/۳٪ بود.

به منظور سنجش سازه‌های تحقیق، تحقیقات مربوط پیشین مورد مطالعه قرار گرفتند و پرسشنامه‌ای محقق ساخته بر اساس آن‌ها تهیه گشت که دارای دو بخش بود. بخش اول پرسشنامه به گردآوری خصوصیات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان می‌پرداخت و بخش دوم شامل سوالات جهت سنجش سازه‌های تحقیق بود. در بخش دوم پرسشنامه، تمام مولفه‌ها بر روی طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای از به شدت مخالفم=۱ تا به شدت موافقم=۵ رده بندی شدند.

دل‌بستگی به مقصد با هشت مولفه (بهترین مکان، لذت، حس همدلی، بخشی از خود، حس تعلق، معناداری، ترجیحات خانواده/دوستان، ناامیدی خانواده/دوستان) سنجیده شد که برگرفته از تحقیق رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) بودند. رضایت گردشگر با سه مولفه (تصمیم درست، خرسندی، رضایت کلی) سنجیده شد که برگرفته از تحقیق رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) بودند. رفتار محیط دوستانه گردشگر با چهار مولفه (آلوده نکردن محیط، عدم ورود به جاهای حساس، عدم برهم زدن وضعیت گیاهان و حیوانات، گزارش به مأمورین درباره تخریب یا آلودگی) سنجیده شد که برگرفته از تحقیق چیو و همکاران (۲۰۱۴) بودند.

نتایج

پایایی مقیاس‌های سنجش از طریق ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی شد. همان طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، تمام ضرایب آلفای کرونباخ بیش تر از مقدار ۰/۷ بودند که بر طبق نظر مومنی و فعال قیومی (۱۳۸۹) نشان دهنده پایایی مقیاس‌های سنجش است. روایی مقیاس‌های سنجش از طریق تحلیل عامل تأییدی در نرم افزار لیزرل ارزیابی شد. روش بیشینه احتمال انتخاب شد، زیرا این روش پرکاربرد است و دارای نتایج قابل اطمینانی می‌باشد. پس از صحت توزیع نرمال داده، نتایج تحلیل عامل تأییدی نشان دادند که شاخص‌های برازش مدل سنجش در محدوده‌های مورد قبول بودند و تمام مقادیر تی از مقدار $|1/96|$ تجاوز کردند که بر طبق شوماخر و لومکس

(۱۳۸۸) نشان دهنده روایی همگرا بودند. علاوه بر این، تمام بارهای عاملی استاندارد شده بیش تر از مقدار ۰/۵ بودند که روایی همگرا را مورد تقویت قرار می دهند. همبستگی میان سازه‌ها از مقدار ۰/۷ کمتر بودند که نشان دهنده روایی واگرا است (ویرا، ۲۰۱۱).

جدول ۱- پایایی و روایی مقیاس‌های سنجش

مقدار تی	بار عاملی استاندارد شده	آلفای کرونباخ	مولفه
۱۵/۸۸	۰/۷۹	۰/۹۳	بهترین مکان
۱۶/۱۸	۰/۸۰		لذت
۱۵/۵۹	۰/۷۸		حس همدلی
۱۶/۱۷	۰/۸۰		بخشی از خود
۱۶/۳۷	۰/۸۱		حس تعلق
۱۶/۹۱	۰/۸۳		معناداری
۱۵/۱۲	۰/۷۷		ترجیحات خانواده/دوستان
۱۷/۴۹	۰/۸۴		ناامیدی خانواده/دوستان
۱۴/۷۵	۰/۷۸	۰/۷۹	تصمیم درست
۱۴/۱۲	۰/۷۵		خرسندی
۱۳/۶۹	۰/۷۴		رضایت کلی
۱۶/۱۵	۰/۸۱	۰/۸۹	آلوده نکردن محیط
۱۵/۵۱	۰/۷۹		عدم ورود به جاهای حساس
۱۷/۶۴	۰/۸۵		عدم برهم زدن وضعیت گیاهان و حیوانات
۱۸/۰۴	۰/۸۷		گزارش به مأمورین درباره تخریب یا آلودگی
کای اسکوتر/درجه آزادی (۲۲۷/۱۲ ÷ ۸۷ = ۲/۶۱)			
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (۰/۰۷۵)			
نیکویی برازش (۰/۹۰)			
نیکویی برازش اصلاح شده (۰/۸۷)			
برازش هنجار نشده (۰/۹۸)			
برازش تطبیقی (۰/۹۸)			

آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار، و همبستگی بین سازه‌های تحقیق در جدول ۲ آورده شده‌اند. میانگین تمامی سازه‌ها از نقطه میانی طیف ۵ گزینه‌ای یعنی عدد ۳ تجاوز کردند که نشان دهنده این است که گویا گردشگران به مکان دل‌بستگی داشتند، از مکان راضی بودند، و رفتار محیط دوستانه مطلوبی در مکان از خود نشان دادند. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین سازه‌های تحقیق همبستگی مثبت و معناداری وجود داشت. قابل ذکر است که اعداد پررنگ نشان دهنده میانگین واریانس استخراج شده می‌باشند.

جدول ۲- آمار توصیفی و همبستگی

سازه	میانگین (انحراف معیار)	۱	۲	۳
دل‌بستگی به مقصد (۱)	۴/۱۱ (۰/۵۶۴)	۰/۶۴		
رضایت گردشگر (۲)	۴/۱۳ (۰/۵۲۷)	۰/۶۹	۰/۵۷	
رفتار محیط دوستانه گردشگر (۳)	۳/۸۷ (۰/۵۷۹)	۰/۷۵	۰/۷۲	۰/۶۸

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، نتایج خصوصیات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان حاکی از این است که ۵۴/۲٪ نمونه تحقیق را مردان تشکیل می‌دادند. به لحاظ سنی، بیش تر آنان (۳۷/۴٪) دارای سن بین ۳۱-۴۰ بودند. بیشتر پاسخ دهندگان (۶۰/۵٪) دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. هم چنین، درآمد بیشتر آنان (۵۲٪) زیر ۱ میلیون تومان بود.

جدول ۳- خصوصیات جمعیت شناختی

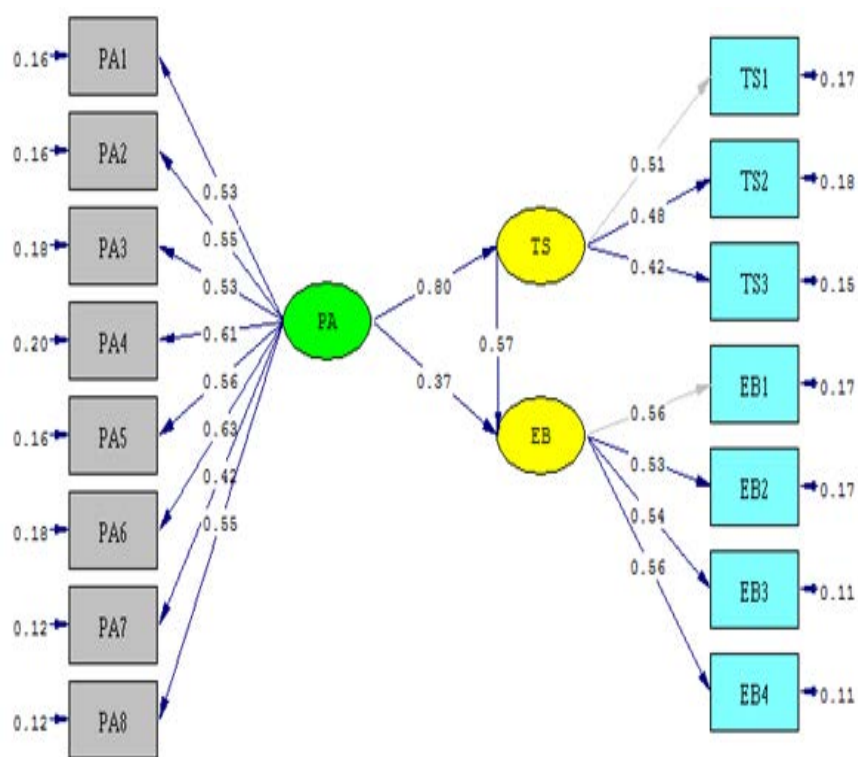
شرح خصوصیات	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۵۴/۲
	زن	۴۵/۸
سن	۳۰-۱۸	۲۸/۷
	۴۰-۳۱	۳۷/۴

۱۷/۱	۴۹	۵۰-۴۱	
۱۶/۸	۴۸	بزرگتر از ۵۰	
۳/۵	۱۰	ابتدایی	تحصیلات
۱۲/۲	۳۵	راهنمایی	
۲۳/۸	۶۸	دیپارتمان	
۶۰/۵	۱۷۳	دانشگاهی	
۵۲	۱۲۲	کمتر از ۱۰۰۰۰۰۰	درآمد
۳۴/۳	۹۸	۲۰۰۰۰۰۰-۱۰۰۰۰۰۰	
۱۱/۵	۳۳	۳۰۰۰۰۰۰-۲۰۰۰۰۰۰	
۱۱/۵	۳۳	بیشتر از ۳۰۰۰۰۰۰	

جهت بررسی فرضیات تحقیق، مدل سازی معادله ساختاری انجام گردید. شاخص‌های برازش مدل ساختاری مشابه مدل سنجش بودند، زیرا هیچ کواریانس خطا بین مولفه‌ها اجازه داده نشد. همان طور که جدول ۴ و شکل ۳ نشان می‌دهند، برآوردها نشان می‌دهند که ۰/۷۹ تغییر در سازه رضایت گردشگر به ازای تغییری به اندازه یک انحراف معیار در سازه دلبستگی به مکان صورت گرفت. همچنین، ۰/۳۷ و ۰/۵۷ تغییر در متغیر رفتار محیط دوستانه گردشگر به ازای تغییری به اندازه یک انحراف معیار در سازه‌های دلبستگی به مکان و رضایت گردشگر صورت گرفت. در نتیجه، به دلیل این که تمام مقادیر تی از مقدار $|1/96|$ تجاوز کردند، هر سه فرضیه تحقیق مورد تأیید قرار گرفتند.

جدول ۴- آزمون فرضیات

فرضیه	ضریب تعیین	برآورد	واریانس خطا	مقدار تی	نتیجه
۱	۰/۶۳	۰/۸۰	۰/۰۶۷	۱۱/۷۹	تأیید
۲	۰/۸۰	۰/۳۷	۰/۰۸۴	۴/۴۳	تأیید
۳		۰/۵۷	۰/۰۹۴	۶/۰۷	تأیید

Chi-Square=227.12, df=87, P-value=0.00000, RMSEA=0.075

شکل (۳): مدل ساختاری

بحث و نتیجه گیری

از آنجایی که بهترین روش جهت افزایش پایداری زیست محیطی هدف قرار دادن گردشگران و انگیزاندن آنان برای داشتن رفتاری محیط دوستانه در مکان مورد بازدید است، درک رفتار محیط دوستانه گردشگران و عوامل موثر بر آن یک ضرورت حیاتی برای رسیدن به توسعه

پایدار در زمینه گردشگری طبیعت محور است. بنابراین، این تحقیق رفتار محیط دوستانه گردشگران در زمینه گردشگری طبیعت محور را مورد کاوش قرار داد. به طور خاص، تحقیق حاضر به طور تجربی به دنبال بررسی روابط میان دلبستگی به مکان، رضایت گردشگر و رفتار محیط دوستانه گردشگر در زمینه گردشگری طبیعت محور بود. بدین منظور، ۲۸۶ گردشگر بومی که از تالاب بین‌المللی آلاگل استان گلستان بازدید کرده بودند مورد پیمایش قرار گرفتند.

یافته‌های تحقیق حاکی از مثبت و معنادار بودن اثر دلبستگی به مکان بر رضایت گردشگر و رفتار محیط دوستانه گردشگر بود. این‌ها نشان می‌دهند که گردشگرانی که به مکان دلبستگی داشتند از مکان راضی بودند و از خود رفتار محیط دوستانه نشان دادند. یافته‌ی اول با یافته‌ی رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) و یافته دوم با یافته‌های تحقیقات پیشین (چنگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ لی، ۲۰۱۱) مشابه می‌باشند. همچنین، این تحقیق نشان داد که رضایت گردشگر بر رفتار محیط دوستانه گردشگر اثر می‌گذارد که حاکی این است که گردشگرانی که از مکان رضایت داشتند از خود رفتار محیط دوستانه نشان دادند. این یافته، یافته‌ی چو و همکاران (۲۰۱۴) را مورد حمایت قرار می‌دهد.

تحقیق حاضر حاوی مفاهیم کاربردی برای مدیران جاذبه‌ها و مناطق طبیعی است. از آن جایی که رفتار محیط دوستانه گردشگر بیشتر تحت تأثیر رضایت گردشگر بود، مدیران مناطق طبیعی باید روش‌هایی بیابند تا نیازها، خواسته‌ها و انتظارات گردشگران را برآورده سازند و تجربیاتی هیجان‌انگیز ارائه دهند. به طور مثال، تجهیز این مناطق با امکانات رفاهی نظیر توالت‌های کافی و تمیز، شیرهای آب، سوپرمارکتی مجهز، سکوها و آلاچیق‌هایی زیبا و متنوع، سطل‌های زباله، مکان‌های مخصوص درست کردن کباب، وسایل سرگرمی برای کودکان مانند سرسره و تاب می‌تواند رضایت بازدیدکنندگان را فراهم نماید. همچنین به دلیل مثبت و معنادار بودن اثر دلبستگی به مکان بر رضایت گردشگر و رفتار محیط دوستانه گردشگر، مدیران مناطق طبیعی باید بکوشند تا بازدیدکنندگان را به مناطق خود وابسته و دلبسته نمایند. بهترین راه برای این کار بهبود ویژگی‌های فیزیکی مناطق است. مدیران مناطق طبیعی باید در حفظ ویژگی‌های خاص مناطق خود بکوشند به دلیل این که دلیل اصلی بازدید گردشگران همین ویژگی‌ها هستند.

مانند همه تحقیقات، تحقیق حاضر نیز دارای محدودیت‌هایی است که ذکر آن‌ها ارزشمند است. اول، تحقیق حاضر فقط بر یک تالاب تمرکز کرد. دوم، این تحقیق فقط در فصل تابستان انجام گشت. سوم، جهت گردآوری داده از روش نمونه گیری راحت استفاده شد. چهارم، این تحقیق نقش خصوصیات جمعیت شناختی نظیر جنسیت، سن، سطح تحصیلات و درآمد و سایر عوامل اثرگذار بر رفتار محیط دوستانه را مورد بررسی قرار نداد.

منابع

- شاه حسینی، حدیث (۱۳۹۲). شناخت انگیزه‌ها و عوامل موثر بر میزان رضایت طبیعت گرد‌ها از سفر به قشم. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۸، شماره ۲۴، ۱۴۵-۱۸۲.
- شوماخر، رندال ای و لومکس، ریچارد جی (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر مدل سازی معادله ساختاری (ترجمه: وحید قاسمی)، تهران: جامعه سازان.
- صابری، امیر، صالحی کارونیان، علیرضا و صالحی کارونیان، زینب (۱۳۹۲). توان‌ها و قابلیت‌های اکوتوریستی مناطق حفظ شده محیط زیست در جهت توسعه پایدار (مطالعه موردی: منطقه‌ی حفاظت شده جهان نمای گرگان). فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۸، شماره ۲۵، ۶۳-۷۹.
- ضیایی، محمود و میرزایی، روزبه (۱۳۸۸). چالش‌های مدیریتی و توسعه گردشگری در مناطق تحت حفاظت سواحل جنوبی دریای خزر (مطالعه موردی پناهگاه حیات وحش میانکاله). فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۱۰، ۱-۳۴.
- فاضلی، محمد و جعفر صالحی، سحر (۱۳۹۲). شکاف نگرش، دانش و رفتار زیست محیطی گردشگران. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۸، شماره ۲۲، ۱۳۷-۱۶۱.
- منشی زاده، رحمت الله و فلاحی، حمید (۱۳۸۹). پهنه بندی توان اکوتوریسم در محدوده حفاظت شده اشترانکوه با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی (G.I.S)، فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۸، ۵۹-۹۰.
- مومنی، منصور و فعال قیومی، علی (۱۳۸۹). تحلیل‌های آماری با استفاده از SPSS، تهران: مولف.
- Andereck, K. L. (2009) Tourists' perceptions of environmentally responsible innovations at tourism businesses. *Journal of Sustainable Tourism*, 17 (4), 489-499.
- Cheng, T. -M., Wu, H. C. & Huang, L. -M. (2013). The influence of place attachment on the relationship between destination attractiveness and environmentally responsible behavior for island tourism in Penghu, Taiwan. *Journal of Sustainable Tourism*, 21 (8), 1166-1187.

Chiu, Y. -T. H., Lee, W. -I. & Chen, T. -H. (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedents and implications. *Tourism Management*, 40, 321-329.

Dolnicar, S. (2010). Identifying tourists with smaller environmental footprints. *Journal of Sustainable Tourism*, 18 (6), 717-734.

Dolnicar, S., Crouch, G. I., & Long, P. (2008). Environment-friendly tourists: What do we really know about them? *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (2), 197-210.

Juvan, E. & Dolnicar, S. (2016). Measuring environmentally sustainable tourist behaviour. *Annals of Tourism Research*, 59, 30-44.

Lee, T. H. (2011). How recreation involvement, place attachment and conservation commitment affect environmentally responsible behavior. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(7), 895-915.

Lee, T. H. (2013). Environmentally responsible behavior of nature-based tourists: Related concepts, measurement, and research. *Journal of Tourism & Hospitality*, 2 (2), 1-2.

Lee, W. H. & Moscardo, G. (2005) Understanding the impact of ecotourism resort experiences on tourists' environmental attitudes and behavioural intentions. *Journal of Sustainable Tourism*, 13 (6), 546-565.

Mehmetoglu, M. (2010). Factors influencing the willingness to behave environmentally friendly at home and holiday setting. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 10 (4), 430-447.

Ramkissoon, H., Smith, L. D. G. & Weiler, B. (2013b). Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction and pro-environmental behaviours: A structural equation modeling approach. *Tourism Management*, 36, 552-566.

Vieira, A. L. (2011). *Interactive LISREL in practice: Getting started with a SIMPLIS approach*. Berlin: Springer.